

Tal & Språk

Nr 4 2014

Nystart

BABYTECKEN – att väcka
tidig kommunikation
– observationer och
reflektioner

Jubileumssymposium

Plugga stenhårt
eller vara rolig

Tabut kring barn med
svag teoretisk begåvning
behöver brytas!

Björn Fritzell

Svensk Förening för
Foniatri och Logopedi

Tal & Språk nr 4/2014
Tidskrift för Svensk Förening
för Foniatri och Logopedi
ISSN 1650-4445

Grafisk form
MittKompetens AB, Härnösand

Tryck
Hemströms Tryckeri, Härnösand

För prenumeration på Tal & Språk
vänligen kontakta:
MittKompetens AB
Nattviksgatan 6
871 45 Härnösand
sffl@mittkompetens.se

Ansvarig utgivare
Astrid Frylmark

Annonsering
Annonser till nr 1 bokas senast 7/1 och
skickas senast 15/1 2015.
För annonspriser se www.sffl.se.

Manusstopp för redaktionellt material
nr 1 15/1 2015.

Foto där ej annat anges
Camilla Svedelius

Innehåll

Tal & Språk 4/2014

	Sida
Nystart.....	3
BABYTECKEN – att väcka tidig kommunikation – observationer och reflektioner	4
Jubileumssymposium	6
Plugga stenhårt eller vara rolig	10
Tabut kring barn med svag teoretisk begåvning behöver brytas!	14
Björn Fritzell	20

sid 4

sid 10

sid 20

sid 14

Nystart

Tiden går och saker och ting förändras. Det är det enda vi kan vara helt säkra på. Vissa förändringar kan kännas jobbiga och andra är välkomna.

I föreningen har vi sedan ett antal år diskuterat en förändring av vårt namn. *Svensk Förening för Foniatri och Logopedi* har föreningen hetat sedan den grundades för 55 år sedan. En av grundarna var just fonioter, alltså en öron- näs- och halsläkare med specialistkompetens på det område som har med röstalstring att göra. Sedan några år har denna yrkeskår istället valt att fokusera på fora där deras specialistkompetens får mer utrymme och vår förening har i allt högre grad riktat in sig på språket, med allt vad det innebär.

I dagsläget är våra medlemmar till största delen pedagoger och logopedier som arbetar med små och stora barn och ungdomar som har behov av extra stöd kring tal, språk, läsning och skrivning. Utifrån detta har vi valt det nya namnet till föreningen: *Svensk Intresseförening för Tal och Språk, SITS*.

Vi hoppas att alla som önskar ska känna sig inkluderade i det nya namnet. Kanske kan helt nya spännande yrkeskategorier tillkomma och bredda vårt spektrum av kompetens? Jag tänker på psykologer, bibliotekarier eller professioner som är verksamma inom barn- och elevhälsa på olika sätt, för att nämna några. Att det är viktigt att se våra barn ur olika perspektiv är något som blir allt mer tydligt. Att en svårighet kan följa en annan har vi sett allihop och olika former av team med konstruktiva arbetssätt är sannolikt framtidens melodi. Många gånger önskar vi att

Foto: Privat

Sofia Norrman

våra samarbetsvägar var lättare och att exempelvis stigen mellan kommun och landsting var lite bättre upptrampad.

Vi vill gärna vara med och bidra till gott samarbete över gränser och för oss känns just denna förändring mycket välkommen. Vi hoppas att ni tycker detsamma.

Vi tackar alla medlemmar för gott samarbete 2014 och hälsar er med detta välkomna till ett nytt spännande år med SITS! ●

BABYTECKEN – att väcka tidig kommunikation

– observationer och reflektioner

I slutet av 1900-talet publicerade Linda Acredolo och Susan Goodwyn artiklar om symboliska gesters betydelse för språkutveckling, om babytecken för hörande barn och om tecknens betydelse för förståelse av barns språkutveckling. Acredolo och Goodwyns bok *Baby Signs – how to talk with your baby before your baby can talk* utkom i USA 1996 och var den bok som jag tog del av och blev inspirerad av när vårt första barnbarn Joar kom till världen i början av 2000-talet. Sveriges Dövas Riksförbund i Stockholm erbjöd då som nu kurser i babytecken och Joar, sex månader, och hans föräldrar deltog i en sådan kurs, ivrigt påhejade av mormor.

Joars föräldrar började enligt rekommendationen med fem-sex tecken. De jobbade envist med det första tecknet ”lampa”. Vi jublade när Joar för första gången visade babytecknet för ”lampa”, då han sattes i sin stol i bilen. Plötsligt förstod han att rörelsen betecknade något och han fortsatte med tecknet för lampa i olika sammanhang. Joars föräldrar var mycket flitiga med att använda babytecken och Joar fick förstas kraftigt positiv förstärkning när han

träffade mormor och morfar. Under perioden sju – tio månaders ålder byggde han ut sitt teckenförråd. Ganska snart använde han tecken för blomma (handflatan fördes uppåt från hakan och näsan trycktes lite uppåt), banan (skalrörelse) och ko (började med handflatorna på kinderna och drog händerna uppåt). Välling- och nalletecknen hade ungefär samma utförande i början men kontexten tillsammans med Joars tydliga minspel bidrog till förståelsen.

Joar fick mycket uppmärksamhet och beröm från alla i omgivningen. Alla häpnade över hans förmåga att göra sig förstådd. Babytecknen var verkligen ett medel till ökad kommunikation. Självklart använde de vuxna alltid ord samtidigt med tecknen. Enligt studier är det snarast så att man talar mer, inte mindre, med barn som använder babytecken.

Vi observerade nyfiket och intresserat hur Joar utvecklade sitt fågeltecken: först fyra fingrar mot handflatan → fyra fingrar + tumme mot varandra → långfinger och pekfinger mot tumme → pekfinger mot tumme → långfinger och pekfinger mot tumme i kombination med ”ka-ka” (18-20 månaders ålder).

När Joar hade lärt sig de första tecknen var det fritt fram att fortsätta med nya. Det var viktigt att alla i hans nära omgivning förstod honom. Personalen på Joars förskola lärde sig gärna hans tecken och visade stor respekt för hans kommunikativa förmåga. Joar upplevde att han kunde påverka sin omgivning till exempel med tecknen för mera, kissa, äta, dricka – tecken som förskolepersonalen tyckte var bra. En av pedagogerna hette Åsa. Det tyckte Joar lät som åsna; han kombinerade sitt koliknande åsnetecken med ljudhärming till personalens stora glädje. Han använde sina babytecken kreativt, exempelvis då han, 20 månader gammal, såg höga lyftkranar och gjorde sitt giraffecken (stora tuggörelser).

Gester och rörelser blev tecken med en bestämd funktion. Vi sjöng till exempel ”gunga lite grann, gunga lite grann, gunga både bak och lite fram” och gjorde gungrörelse med Joar, vilket efterhand blev till tecken för gunga.

Teckenanvändningen ökade och Joar började kombinera tecken: MER + DRICKA, SLUT + DRICKA, VAR + FÅGEL (pekade runt, såg frågande ut, fågeltecken), HUND + BOLL (hundtecken var till

Ylva Segnestam

Fotograf: Mats Segnestam

att börja med klappar på magen), MER + ÄTA + DRICKA.

Han kombinerade ord och tecken: Mer + GUNGA (me meja + tecken), Slut + FJÄRIL (tu + sätter ihop händerna till fjärlitecken), STOR + sko (visade stor med gester, mimik + koa), DRICKA + Joar (sade "Oa" vid 20 månader), Mamma tröja (töja) + JOBBA (20 månader).

Ibland använde han tecken och ord samtidigt: Blomma = "omma" + strök handen uppåt-framåt från hakan. Vid ett tillfälle tog han min hand, gjorde mormortecken med min hand på mig och sade samtidigt "momma".

Joar, 18 månader, visade drickatecken med och på en

docka och gjorde sedan väl-lingtecknet på sig själv. Han kunde också säga välling (lelle) sedan en månad tillbaka, så ibland kombinerade han ord och tecken.

Så småningom blev det mer och mer tal men babytecknen var bra att ta till i vissa sammanhang till exempel när det var svårt att uttala ord. Joar, 20 månader, sade inte smörgås alls utan använde alltid tecken.

Sista stadiet i övergången mellan babytecken och ord är när orden är etablerade men tecken ändå kan vara bra att ha och används i speciella fall:

Tydliggöra: Joar, 18 månader: "koa" = ko eller sko. Med tecken blev det tydligt vad som avsågs. Joar, 22 månader, sade

"nenn" utan att bli förstådd. Då pekade han på huvudet och använde tecken för motorcykel – självklart menade han hjälm.

Med mat i munnen: Joar visade med tecken att han ville ha mera mat.

Förstärka: Joar, 16 -18 månader, förstod förbud bättre då hans föräldrar kombinerade ordet nej och tecken. Joar, 20 månader, kombinerade själv "nä" + tecken, bestämt.

När man inte hörs eller inte bör höras: Joar, 20 månader, var på restaurang och ville ha mera jordgubbar från mamma, skrek "meja". Han uppmuntrades då att använda tecken i stället.

Ökad kommunikation, minskad frustration, berikat vuxen- barnförhållande – att använda babytecken ger idel vinster och jag önskar att allt flera kommer att upptäcka det, förslagsvis genom BVC:s föräldrakurser. När man använder babytecken får man uppleva många härliga ögonblick. Det är lätt att fångas av barnets kraft och lust till samspel och utveckling!

Nu har vi fått ett nytt barnbarn, en liten Lea, som tycker mycket om att gunga – förhoppningsvis blir det ett bra babytecken att börja med tillsammans med henne. Leas föräldrar har redan fått boken "Babytecken" (teckenparlor.se) av farmor och farfar! ●

Ylva Segnestam

leg logoped

numera mormor och farmor

Jubileumssymposium

14 juni 2014, Aula Medica, Karolinska Institutet

Den 14 juni anordnade enheten för logopedi vid Karolinska Institutet ett jubileumssymposium med anledning av att det är 50 år sedan den första logopedutbildningen startades i Sverige. Symposiets huvudföreläsning hölls av professor Christine Dollaghan, University of Texas, USA, men programmet bjöd även på state-of-the-art-presentationer inom ämnena språk-, tal-, röst- och sväljningsstörningar hos vuxna samt språk- och talstörningar och läs- och skrivsvårigheter hos barn och ungdomar. Paneldiskussioner fanns på programmet, som elegant presenterades av frilansjournalist och logoped Sara Gunnarsdotter.

Deltagarna i symposiet konstaterade att ämnet logopedi har breddats mycket sedan starten och att forskning inom logopedi ökat under senare år. Alla föreläsningar hade fokus på vad som gjorts hittills och vad som står på tur att göras. Förutsättningarna för logopedin i dag presenterades som en kub med tre dimensioner. Den första dimensionen beskriver de ämnen vi rör oss inom: röst, tal, språk och sväljning. Den andra dimensionen gäller de olika moment logopedin omfattar: karakteristik,

prevention, intervention och bedömning. Den tredje dimensionen visade ICF-modellens variabler: struktur och funktion, aktivitet och delaktighet, omgivning och personlighet.

Evidensbaserad inom logopedin

Huvudtalaren Christine Dollaghan talade om hur långt vi nått gällande evidensbaserad inom logopedin. Hon konstaterade att evidensbaserad inte varit ett aktivt fokusområde lika länge som logopedin funnits och således inte nått ända fram, men den har åtminstone kommit i gång. Vidare delade hon upp frågan i tre perspektiv - kvantitet, kvalitet och hur väl vi implementerar den forskning som presenteras.

Vad gäller kvantitet kan vi se en ökning av antalet rapporter inom logopedi sedan millennieskiftet, men mycket återstår än. Utifrån kvalitetsperspektivet konstaterade Dollaghan att vi behöver hitta enhetliga och tydliga format och se till att sammanfoga våra forskningsresultat bättre. Implementeringsperspektivet var tankeväckande. Dels behöver vi, som är professionella inom kommunikation i ett informationsflödande samhälle, nå ut med våra forskningsre-

sultat bättre. Här gav Dollaghan exempel på amerikanska hemsidor där allmänheten ges möjlighet att på ett enkelt sätt navigera sig fram till goda medicinska val utifrån aktuell forskning. Dessutom måste vi bli bättre på att anpassa våra verksamheter utifrån de resultat som forskningen ger.

Dollaghan avslutade med att betona att arbetet med evidensbaserad behöver utvecklas vidare, vad gäller alla tre ovan nämnda perspektiv och att vi behöver förenkla förutsättningarna för samarbete mellan forskare och kliniker. I den efterföljande frågestunden betonade Dollaghan även vikten av att förhålla sig kritisk till de slutsatser som dras vid småskaliga studier. Hon poängterade att studierna är viktiga att fortsätta att utföra, men resultaten måste beaktas för vad de verkligen visar.

Logopedisk intervention

Ett state-of-the-art-flöde med fokus på språk-, tal-, röst- och sväljningsstörningar hos vuxna följde sedan. Logoped och docent Per Östberg, Karolinska Institutet, pratade om "språk". Utifrån ICF-variablerna konstaterade han att språkets funktion i dag kan bedömas tillförlitligt. Aktivitet- och delaktighetsper-

Aula Medica

Fotograf: Sofia Norrman

spektivet är möjligt att titta på i viss mån men det är, liksom omgivnings- och personlighetsfaktorerna under utveckling. Han berättade att enligt Cochrane finns idag evidens för att logopedisk intervention är bättre än ingen intervention alls. Det går däremot inte att hitta studier som säkerställer exakt vilken intervention som är bäst. Det man kan se är att högintensiv behandling verkar vara bättre än lågintensiv. Tankar inför framtiden handlar om bättre screeninginstrument för att fånga upp fler, samtalsbaserad intervention samt att hitta goda kombinationer av logopedisk intervention och neurofarmakologi.

Tal

Logoped och med. dr Ellika Schalling, Karolinska Institutet, satte fokus på området ”tal”. Hon berättade att man tidigare främst gjort kartläggningar och deskriptiva studier. Det finns vissa behandlingsmetoder, bland annat Lee Silverman Voice Treatment, som forskningen visat ger positiva effekter, men studierna är små. Kommunikativ delaktighet, till exempel olika självskattningsinstrument, anser hon är viktigt att studera och arbeta vidare med. Mycket återstår att göra, bland annat att upprätta ett kvalitetsregister.

Röst

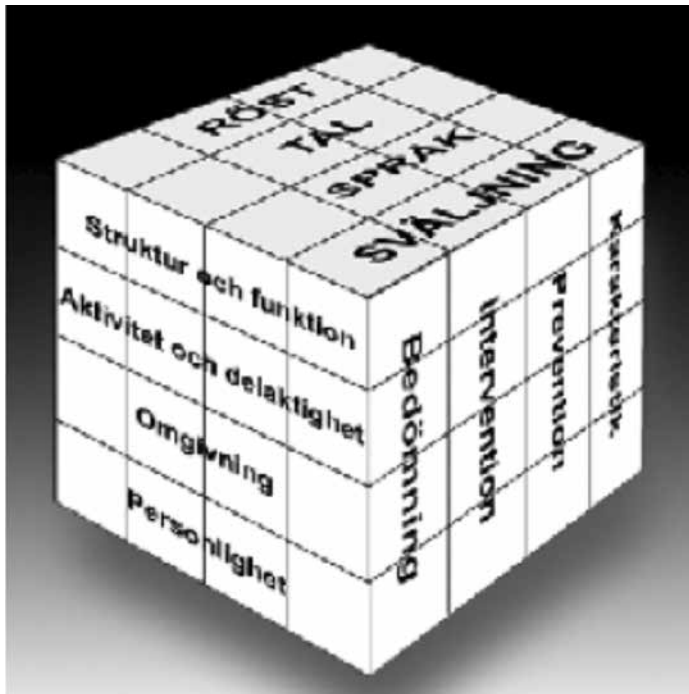
Logoped och docent Maria Södersten, Karolinska Institu-

tet, gav oss information inom ämnet ”röst”. Hon konstaterade att man forskat mer på vissa diagnoser och man har bland annat kunnat se att vid exempelvis knotttror på stämbanden är det mest effektivt med en kombination av direkt och indirekt behandling. Inom röstområdet behöver man forska mer på hur man optimerar behandling och ett nationellt kvalitetsregister är på väg.

Dysfagi/sväljningssvårigheter

Logoped och med. dr Margareta Bülow, Lunds universitet, redogjorde för läget inom dysfagi/sväljningssvårigheter. Fortfarande finns det många personer med sväljningssvårigheter som inte identifierats och

Logopedkuben

många vet inte att det finns hjälp att få. Bülow betonade att det är kostsamt att låta dysfagi stå oåtgärdad, dessutom kan det få katastrofala följder för den enskilde. Det finns ett stort utbildnings- och kunskapsbehov inom ämnet, både på vad gäller barn- och vuxna, konstaterade hon. Margareta Bülow efterfrågar multidisciplinära team där logopeden har en viktig roll att fylla och konstaterade att det är mycket skralt med forskningsrapporter i Sverige inom ämnet.

Paneldiskussion

Jan Liliemark, Statens Beredning för medicinsk Utvärdering (SBU), fanns utöver de ovan nämnda med i den paneldiskussion som följde.

Liliemark betonade att samhällsekonomin kräver evidens för den vård som bedrivs. Det behövs för att våra gemensamma pengar ska kunna utnyttjas mest effektivt. Att andelen äldre och icke-arbetande jämfört med yrkesarbetande dessutom ökar gör att detta blir allt mer nödvändigt framöver. Han betonade även vikten av att hitta nyckelvärden för livskvalitet.

I paneldebatten diskuterades förutsättningar för forskning och implementering av forskningsresultat. Såväl internt som multidisciplinärt samarbete, ökade resurser och effektiv datainsamling angavs som viktiga för att klara detta. I det sista state-of-the-art-klustret fokuserades på språk- och talstörningar samt läs- och skrivsvårigheter hos barn och ungdomar.

Språkstörning

Birgitta Sahlén, logoped och professor vid Lunds universitet, hade fokus på språkstörning hos barn. Sahlén nämnde det faktum att det i dag råder bristande samsyn på såväl definition som intervention av språkstörning. Hon hävdade att detta försvårar möjligheten till en professionell identitet, god kommunikation och genomslagskraft. Vi behöver enas om hur vi ska definiera språkstörning. Vilka parametrar känns relevanta? Arbetet kräver resurser i form av medel, tid och goda modeller. Även Sahlén betonade vikten av att implementera kunskaper. Utifrån resonemanget önskade hon ett folkhälsoperspektiv på logopedisk prevention och intervention för att få en tydlighet och enhetlighet och på så sätt nå ut bättre med budskapet.

Flerspråkighet

Eva-Kristina Salameh, logoped och med. dr, Lunds universitet, talade om läs- och skrivsvårigheter hos en- och flerspråkiga barn. Hon inledde med att ta upp skillnaden mellan det vida begreppet läs- och skrivsvårigheter och den specifika svårigheten dyslexi, samt att dessa har olika orsaker. Med fokus på specifik läs- och skrivsvårighet gick hon sedan igenom riskfaktorer samt nödvändigheten i att få tvärprofessionellt stöd samt tillgång till tekniska hjälpmedel. Hon konstaterade vidare att omhändertagandet ser olika ut i olika delar av landet och att det saknas ett nationellt system. Alldeles för många barn går ut skolan utan

att ha fått rätt hjälp.

Vidare talade Salameh om att flera faktorer tillkommer när man bedömer och stöttar flerspråkiga barn och ungdomar med läs- och skrivsvårigheter. Det är bland annat viktigt att beakta att man i olika kulturer har skilda förhållningssätt till läsning och skrivning. Utöver denna grundläggande förståelse kan man vid läsinlärning på sitt andra språk störas av att bokstäver uttalas olika på de olika språken, att man har olika sätt att bygga ihop språket på samt att vissa kulturella företeelser i innehållet inte alltid är så lätta att förstå, vilket stör läsförståelsen. Man riskerar såväl under- som överdiagnostik om man inte tar hänsyn till dessa faktorer. Som åtgärder rekommenderades att mer om ämnet ska ingå i specialpedagogutbildningen, att man fokuserar på flerspråkiga aspekter inom flera diagnoser i logopedutbildningen, att fler logopeder kommer ut i skolorna, att man i skolan prioriterar fortbildning kring pedagogik och hjälpmedel samt att det forskas mer om bedömningsinstrument för flerspråkiga barn.

Talstörningar

Vidare talade Anette Lohmander, logoped och professor, Karolinska Institutet, om tal-svårigheter hos barn. Lohmander inledde med att redogöra för att talstörningar kan handla om brister i uttal, klang, en smidighet i ljudproduktion samt att klara av samordning mellan andning och röst. Hon

konstaterade att grava talstörningar kan leda till svårigheter att göra sig förstådd. Enligt Lohmander var det ca 10 000 svenska barn i åldern tre–fem år som 2013 uppskattades ha en grav talstörning. Avvikelserna går oftast att bedöma med stor tillförlitlighet, med undantag från hypernasalitet som kan vara svårbedömt.

Lohmander presenterade även resultat från en aktuell studie som visar att tidiga observationer av joller kan identifiera sen eller avvikande talutveckling. Barnet använder jollret till att utveckla de ljuddelar man behöver kunna, och konsonantproduktionen i jollret förbereder alltså barnet för ordproduktion. Det som anses viktigt att observera är start av stavelsejoller, användning av konsonanter i joller samt att man använder dentala och/eller alveolara klusiler. Ett förslag är att införa en jollerkontroll på BVC i samband med tio-månaderskontrollen där nämnda parametrar iakt-tas. Lohmander rekommenderade att man vid kontrollen ber föräldrarna att härma sina barn när de jollar, vilket ofta ger god vägledning om hur det kan låta. Vid utfall föreslogs remiss till logoped och att detta upplägg så småningom följs upp och utvärderas.

Samarbete mellan yrkes-kategorier

Vid den sista paneldiskussionen deltog förutom de tre senare talarna också Birgitta Rosén, logoped och enhetschef Linköpings universitetssjuk-

hus samt logoped och docent Christina Persson, Sahlgrenska akademien vid Göteborgs universitet.

Diskussionen uppehöll sig bland annat vid ämnet om hur logopeder, tal- och specialpedagoger/-lärare ska kunna dra nytta av varandra.

Symposiet sammanfattades av Anette Lohmander som samlade ihop nyckelord:

- Use clinicians!
- Ta vara på den erfarenhet som finns!
- Förenkla språkbruket!
- Formulera intressanta forskningsfrågor och implementera i verksamheten!
- För vidare att det är en mänsklig rättighet att kunna kommunicera!

För abstracts från symposiet se gärna <http://ki.se/clintec/jubileumssymposium>

Kvällen avslutades med middag i Gyllene Salen i Stockholms stadshus, där deltagarna bjöds på mingel, mat och musik. Hälsningar till jubilarerna framfördes från bland annat övriga logopedutbildningar, tidigare kursansvariga, SFFL och IALP. Vi ser fram emot utvecklingen under kommande halvsekel! ●

Sofia Norrman

Plugga stenhårt eller vara rolig

- normer om språk och skolarbete i identitets- skapande språkpraktiker på fordonsprogrammet

Katarina Kärnebro forskar och undervisar om skolsamtal och genus vid Umeå universitet. Hon har tidigare arbetat som lärare i svenska på gymnasiala yrkesprogram.

Utgångspunkterna för hennes forskning är lärares erfarenheter om vardagliga språkliga aktiviteter i skolan och hur sådana aktiviteter i högre eller lägre grad bidrar till att forma elevers identitetsutveckling och deras förutsättningar för lärande.

I sin forskning har Katarina använt sig av en etnografiskt orienterad samtalsanalys. Hon har följt fyra fordonsklasser på en gymnasieskola i norra Sverige, där hon deltagit i lektioner, spelat in elevsamtal och intervjuat elever både enskilt och i grupp. Hon berättar att idén kom när hon arbetade som lärare i svenska på fordonsprogrammet. Då upplevde hon att kamratgruppen hade stort inflytande över elevernas lärande. I intervjuerna berättade flera elever att de egentligen var intresserade av studierna, men att kamratgruppens negativa normer gentemot studier var förhärskande i skolmiljön. De elever som var studiemotiverade blev

tysta. Studiemotiverade elever blir sällan populära i fordonsklasser. Inte ens i yrkesämnet fick man visa sig duktig.

För att vinna popularitet i en sådan grupp gemenskap ska man, enligt Katarina, vara skämtsam, gärna med grova sexistiska skämt. ”Om man tror att man är något, passar man inte in.” Eleverna försöker i stort att hålla sig i mellanskiktet för betyget godkänt, varken mer eller mindre, i olika ämnen.

Katarina betonar att identitet skapas i och förändras i sociala sammanhang. Lärandet i en grupp sker kontinuerligt, där utvecklas normerande handlingsmönster för deltagarnas språkbruk, etiska regler och förhållningssätt. Kamratgruppens inflytande är många gånger större än lärarens. Lärandet i gruppen handlar i grunden om identitetskapande, hävdar Katarina. ”Med språket kan vi iscensätta identiteter. Identiteten avgörs i mottagandet av någon annan. Det är en interaktionell process”, säger hon. I gruppen utvecklas en hierarki som utgörs dels av kärnmedlemmar, dels av perifera medlemmar. En elev i periferin måste vara mer noggrann med att följa

regler för att få vara medlem i gruppen.

Skämt fungerar som en gemensam norm och ett slags reglerande verktyg. Det förekommer ofta homofobiska skämt mot elever med låg status, till exempel benämner man vegetarisk pizza som ”bögpizza”. Speciellt studiemotiverade elever blir utsatta för gruppens grova skämt. Samtalsstilen präglas av maskulinitet. Intresse för skolarbete uppfattas exempelvis som feminint beteende, något som symboliserar lägre rang än maskulinitet. Eleverna är väl medvetna om att de använder ett annat språk utanför gruppen än det som används mellan dem.

Både pojkar och flickor ingick i språkpraktikerna. Det var svårt för elever att uttrycka avvikande uppfattningar. Att språket blir på detta sätt tycker pojkarna är uttryck för manlighet. Katarina förvånas över att flickor deltog i de sexistiska samtalen. Det kan tolkas som ett sätt för dem att markera självständig identitet och att visa att de också tillhör en fordonsklass. De kallade till exempel varandra ”pms-brudar” och ”horungar”. Flickorna i klassen säger att

Katarina Kärnebro

språket blir som det blir beroende på att förväntningarna är så låga på dem.

Enligt Katarina är det alltför enkelt att säga att de tvingas in i denna ”grabbkultur”. Snarare är det så att de ser sig själva som offer. På högstadiet hade de tvingats anpassa sig till en feminin medelklassnorm där de upplevde att de inte passade in. På fordonsprogrammet fanns

det en möjlighet till en bredare språklig repertoar. Det var inte flickorna, utan de tysta blyga pojkarna som hamnade utanför där.

Katarina beskriver hur olika lärare försöker hantera situationer med exempelvis grova skämt i klassrummet. Det visar sig vara svårt för lärare att ta upp seriösa resonemang. Lärares genomgång störs hela tiden. Oskrivna regler

för hur skämt fungerar ingår i gemenskapen. Eleverna har en strategi där de inte riskerar att göra bort sig om de svarar fel, eftersom det kan framstå som att deras inlägg görs på skämt. Språket utgörs av en direkt stil som kan benämnas ”rakt på sak”. I många fall visar det sig att läraren inte har tillräcklig makt för att få bukt med elevernas språkbruk och ovilja till studier. Yrkesläraren har en högre status än kärnämnesläraren och dennes roll är betydelsefull för hela gruppen. Det är viktigt att lärarna är medvetna om hur de bidrar till en god ton och ett positivt språkligt klimat som bidrar till att gruppedlemmarna behandlar varandra mer likvärdigt.

Katarina avslutar med att betona vikten av att skolan inte bara ser till kunskapsmål och yrkesutbildning. Skolan har också i uppgift att utveckla eleverna till demokratiska medborgare. ●

Britt-Inger Olsson

Titel: Plugga stenhårt eller vara rolig? Normer om språk, kön och skolarbete i identitetsskapande språkpraktiker på fordonsprogrammet

Umeå universitet, 2013. 369 sidor. (Svenska.) Doktorsavhandling, monografi (Övrigt vetenskapligt.)

Nyfiken på Katarina Kärnebro's doktorsavhandling? Den går att finna via länken:
<http://umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A659368&dsid=-7552>

SFFL - Svensk Förening för Foniatri och Logopedi heter numera

SITS - Svensk Intresseförening för Tal & Språk

SITS

- lycka är när språket sätter sig

Tabut kring barn med svag teoretisk begåvning behöver brytas!

Av skolhälsovården kallas de barn med särskilda behov, barn i behov av särskilt stöd och gråzonsbarn. Vi vet ofta inte varför de behöver stöd. Det finns många orsaker som är tänkbara. Svag teoretisk begåvning är en.

Vid SFFL:s kongress i november 2013 höll Ulla Ek en angelägen och uppskattad föreläsning om barn som har svårt att nå målen i skolan. Föreläsningen kom till stor del att handla om barn med svag teoretisk begåvning, men också om den gränsdragningsproblematik som finns.

Ulla Ek, psykolog, psykoterapeut och professor vid Specialpedagogiska institutet, Stockholms universitet, har forskat kring barn med svag teoretisk begåvning. Hon bidrog hösten 2012 till tillkomsten av en uppskattad och uppmärksammad artikelserie i Svenska Dagbladet, som lyfte fram gruppen barn med svag teoretisk begåvning på ett annat sätt än tidigare. Ulla Ek tycker att vi behöver lyfta tabut kring barn med svag teoretisk begåvning.

Hierarkier i diagnosvärlden

Ulla Ek hävdar att vi idag har en hierarki bland diagnoser, där ADHD, Aspergers syndrom, dyskalkyli och dyslexi

Ulla Ek

har blivit accepterade, medan begåvning fortfarande är ett laddat begrepp och där svag begåvning är en del av normalkurvan vi inte vill se.

Överlappet mellan olika diagnoser är stort, fortsätter hon. Det är vanligt med kombinationer som ADHD och Aspergers syndrom, ADHD och Tourettes syndrom, ADHD och dyslexi samt utvecklingsstörning och ADHD. Christopher Gillberg framhåller, bland annat i artikeln *The ESSENCE* (2010), att det snarare är regel än undantag att flera funktions-

problem uppträder samtidigt. Det är också vanligt att bilden förändras genom åren.

– Eftersom svag teoretisk begåvning inte är en diagnos så räcker det inte heller alltid till för att barnen ska få de insatser de behöver i skolan, säger Ulla Ek.

Ulla Ek berättar att när hon och hennes kollegor fokuserat på barn med ADHD och andra diagnoser har de gång på gång stött på barn och ungdomar med svårigheter som inte hade något namn. Barn, som hon uttrycker det, i övrigt ”inte hade

så mycket att komma med” ur diagnostisk synpunkt, men de hade svårt i skolan.

– Vi såg att här fanns en grupp barn med skolproblem som bara hade en svag teoretisk begåvning eller beteendestörning.

Ökande efterfrågan på utredningar

Utredning och diagnos har oftast varit den enda möjligheten för barn att få tillgång till de resurser de behövt för att klara sin skolgång och efterfrågan på utredningar har ökat, säger Ulla Ek. Enligt skollagen (SOF 2010, 1 kap. 4 §) ska strävan vara ”att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen”.

– Skolan ska hantera alla barn, men de barn som inte klarar målen ska utredas för att få de resurser, som de redan har rätt till. Var finns logiken? undrar Ulla Ek.

Kriterier för diagnosen utvecklingsstörning

Vid utvecklingsstörning ska det finnas störning, en begränsning, som gör att individen inte kan prestera enligt sin åldersnivå.

En nedsättning i *intelligensförmåga* karaktäriseras som utvecklingsstörning om intelligensförmågan motsvarar en intelligenskvot (IK) lika med eller lägre än 70. För att bringa bättre reda i vem som har en utvecklingsstörning har också det så kallade *adaptiva kriteriet* tillkommit. Det *adaptiva kriteriet* ska beskriva

i vilken mån det som iakttas kliniskt också visar sig i svårigheter i vardagen.

Begåvningsstesternas historia

Begåvningsstestens historia startade i Frankrike i början av 1900-talet när de två läkarna Alfred Binet och Théodore Simon fick i uppdrag att ”sälla ut” de barn som hade läshuvud och skulle få gå i skolan. De som inte klarade testen skulle inte gå i skolan.

– Det är i den traditionen som de test vi har i dag har traskat på, säger Ulla Ek, som tycker att vi ska vara medvetna om att de mäter en väldigt snäv sektor av hela vår begåvning. De mäter enbart ’academic skills’.

Gränsdragningsproblematik

Ulla Ek, som tidigare arbetat med barn med kortikal synskada, CVI, beskriver hur hon har erfarenhet att barn med CVI ofta har en mycket ojämn begåvningsprofil, där de verbala funktionerna ligger högt och de ickeverbala lågt. Där blir medelvärden och gränsdragningsproblematik mycket tydliga. Barn kan till exempel ha 120 poäng på verbala test och 60 på icke-verbala. De kan då få ett medelvärde på IK 100.

– Och det innebär naturligtvis inte att barnet är normalbegåvat funktionellt!

Hon berättar också att hon ibland möter stressade beslutsfattare som säger ”Kan du inte bestämma dig? Har han IQ 69 eller 71? Det skulle svara så bra att veta för planeringen”.

Ulla Ek lyfter i sin föreläsning fram kritik som den amerikanske forskaren Stephen Greenspan (1979) framfört när det gäller metoder för avgränsning av utvecklingsstörning. Greenspan är kritisk till begreppet *intelligens*. Han framhåller att IK-måttet är artificiellt såtillvida att det bara beskriver en del och att gränsen till utvecklingsstörning är godtyckligt vald. Ulla Ek tror att det är många som håller med om kritiken. Vad är egentligen intelligens? Man kan ju vara intelligent på olika sätt.

– När vi tittar på intelligens ur diagnostisk synvinkel är det intelligens utifrån *teoretisk begåvning*, mätt med begåvningsstest.

Greenspan (1979) och Greenspan, Loughlin och Black (2001) har behandlat gränsdragningsproblematiken mellan lindrig utvecklingsstörning och det spann som definieras inom området normalbegåvning. De menar att grav eller måttlig utvecklingsstörning är lättare att definiera än lindrig. De har också hävdat att inte heller det *adaptiva måttet* (funktionsnedsättning i vardagen) är ett oberoende mått och att de olika måtten delvis mäter samma sak. När det gäller det *adaptiva kriteriet* framhåller de betydelsen av att individens beteende är kontextberoende.

– Vi kan prova det här på alla möjliga vis. Vinelands *adaptiva instrument* (2005) används ibland, men även här använder man siffror som

visar gränsen för utvecklingsstörning och Greenspan menar att siffror kan vara missvisande, säger Ulla Ek.

Greenspan menar, enligt Ulla Ek, också att begreppet

adaptivt beteende är dåligt definierat och att riktigt social förmåga inte mäts med något enda av de adaptiva instrumenten. Vi måste vara uppmärksamma på om vi mäter *barnets förmåga* att fungera eller om vi mäter *omgivningens förmåga* att svara på barnets behov.

– Och nu är vi tillbaka i skolan, menar Ulla Ek.

Begreppet gullibility

Som en komplettering till andra iakttagelser lyfter Greenspan fram begreppet *gullibility* (godtrogenhet) som en viktig del i utvecklingsstörning. Greenspan menar att godtrogenhet utmärker en utvecklingsstörd person i vardagen. De kan ha svårt att göra bedömningar om orsak och verkan och kan på så sätt riskera att bli utnyttjade i olika situationer. Ulla Ek håller med om att detta borde vara en viktig komponent som vi

behöver titta på, och som kan präglade hela livssituationen för en person med låg begåvning.

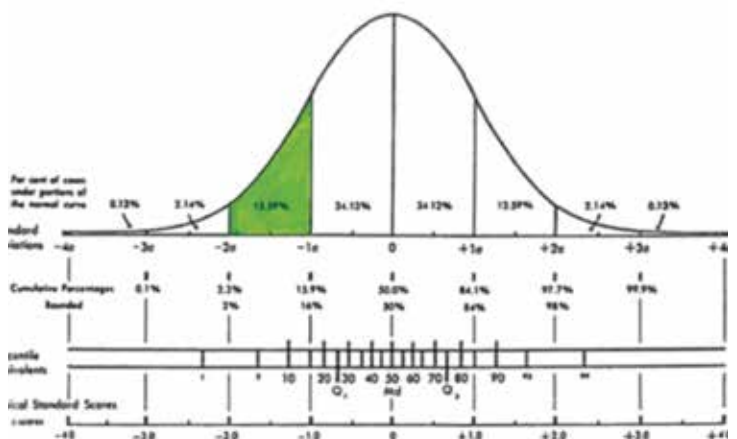
– För mig blev det här en aha-upplevelse när jag första gången började fundera i de här banorna, säger Ulla Ek. Det är ju viktigt!

Borderline intellectual functioning, BIF

Borderline Intellectual funktion, BIF, definierades, på 1960- och 1970-talet, som gränslandet mellan utvecklingsstörning och normal begåvning. Man plockade in borderline-definitionen just för att man hade så svårt att hitta en fast gräns mot utvecklingsstörning. Begreppet försvann på 1970-talet. När vi annars använder begreppet BIF för svag teoretisk begåvning utgår vi från en intelligenskvot som ligger inom spannet 70–85, det vill säga inom normalvariationen (se figur 1).

Ulla Ek

Figur 1. Normalfördelningskurva med det område som definierar de 14 % som ligger mellan IK 70 och 85 markerat.

– Det är ingen diagnos. Området är lite beforskat och om vi söker finns det ganska mycket litteratur på området, säger Ulla Ek och fortsätter:

– Man kan inte säga att människor är svagbegåvade, vet du Ulla, får jag höra ibland.

När vi tittar inom området där resultaten ligger mellan -1 och -2 SD, det vill säga inom området svag teoretisk begåvning, omfattar det 14 procent av alla barn. Det är alltså vanligt. (De som har en IK under 70 är den lilla, lilla gruppen som eventuellt skulle kunna få diagnosen utvecklingsstörning, det vill säga en till två procent av barnen).

– Det betyder inte, tror Ulla Ek, att alla de 14 procenten har det svårt i skolan, men en kvalificerad gissning är att det kanske i alla fall är hälften av dem som har det.

Svenska studier om barn med svag begåvning

Adolfsson och Carlsson Kendall (2002) gjorde en studie på barn som remitterats till neuropediatrika teamet på Huddinge sjukhus för utvecklingsrelaterade problem av olika slag. Efter utredning bedömdes tio procent av barnen ha, dittills ej upptäckt, svag begåvning som sitt enda problem. Dessa barn hade remitterats för utredning på grund av beteendeproblem.

I en studie i Sigtuna/Märsta följde Ek, Westerlund och Fernell (2013) 140 barn som bedömts ha svårigheter i skolan, från årskurs fyra tills de slutade skolan efter årskurs

nio. En tredjedel av barnen hade ADHD, eller ADHD-liknande problem, medan övriga bedömdes ha andra skolproblem. Ek med flera såg att även om alla hade problem med koncentration och uppmärksamhet av olika slag, så slog den teoretiska begåvningen hårt vad gällde utfall på meritvärdet i betygen. En hög procent av eleverna med svag teoretisk begåvning fick inte tillräckliga betyg för att komma in på gymnasiet.

Fernell och Ek (2010) gjorde en studie kring ansökningar till gymnasiesärskola i Stockholm. De fann att sex av 20 elever, det vill säga en tredjedel, hade svag teoretisk begåvning och uppmärksamhetssvårigheter. Två av de övriga barnen hade oklar problematik med bristfälliga underlag om vad som gjorts tidigare. Det var gruppen som på IK-test låg i området -1 till -2 standardavvikelser i förhållande till genomsnittet som var den problematiska. Man hade undrat och utrett men inte kunnat konstatera vad det handlat om. Man hade funderat om det kunnat bero på sen ankomst till Sverige, om det handlat om språkstörning, dyslexi eller miljöpåverkan. Det fanns flera skäl till att man vacklat väldigt mycket i sina bedömningar.

Svårfångat område

Kontentan av alla studier är att svag begåvning är ett dolt och svårfångat område, menar Ulla Ek.

– Man kan se att vi, när vi

börjar utreda och ställa diagnoser, glider över i ett svårt område som tidigare skollagstiftningar ändå hade något slags span på.

Ulla Ek tog också upp egna exempel ur vardagen, elever som hon stött på under sitt yrkesliv. Genom åren har det rått delade meningar om vad som skulle vara bra för dem. Det har då ofta gällt barn med svag teoretisk begåvning och för många av dem har skolgången blivit ett enda stort lidande. De har ibland skolvägrat för att de inte kunnat känna sig hemma i skolan.

Möttes av ointresse

Ulla Ek och hennes kollegor hade länge försökt få artiklar om barn med svag teoretisk begåvning publicerade, men intresset var svalt. Hösten 2009 fick de så en artikel om *Borderline Intellectual Functioning* publicerad i *Acta Paediatrica*. Det ledde ingensans då, berättar hon, men två-tre år senare blev hon uppringd av en journalist på Svenska Dagbladet som hade läst artikeln och var intresserad av området. Det ledde till en uppmärksam och uppskattad artikelserie om barn med svårigheter i skolan hösten 2012.

– Plötsligt fanns det här temat!

Någon skrev som kommentar till artikeln av Ulla Ek, *Intelligens är mer än en IQ-siffra* (Asker, 2012) att ”Äntligen vågar någon lyfta upp problemen som svagbegåvade elever möter i skolan!

Lärare ser dessa elever och tvingas skriva orealistiska åtgärdsplaner där man förklarar hur även den här eleven ska nå alla mål i skolan”.

En flicka kontaktade henne och sa att ”Man vill göra föräldrarna stolta, så att de ska tycka att man gör bra ifrån sig”.

– Barn gör bra om de kan, men vi måste begripa att det faktiskt finns elever som får kämpa hela tiden för att kunna, betonar Ulla Ek.

Aldrig har nålsögat varit så litet

Ulla Ek började arbeta för över 40 år sedan, precis när vi fått en omsorgslag i Sverige. Hon reflekterar över att strömningar har kommit och gått under de här åren, både inom diagnostik, pedagogik och vård. När hon ser i backspeglarna säger hon att aldrig har nålsögat varit så litet som nu.

– Att komma igenom det här lilla hålet, vare sig det gäller att klara målen i skolan eller att komma in på arbetsmarknaden, är nu allt färre förunnat, menar hon. I reda tal är det ungefär 14 000 elever som av olika skäl går ut årskurs nio utan att ha klarat målen.

Beteendebeskrivningar i stället för siffror och cut-offgränser

Ulla Ek framhåller att vi i högre grad skulle behöva använda beteendebeskrivningar i stället för siffror och cut-off-gränser som vi gör idag. Hon refererar också till Christopher Gillbergs (2010) beskrivningar om att

beteende ändras över tid.

– Vi är inte där än. Vi tycks ännu behöva behålla våra siffror, cutoff-gränser och diagnoskriterier, men i en annan livstid kanske vi kommer dit, säger Ulla Ek, som på så sätt vill betona hur svårt det här är, det som borde vara så lätt.

Vi måste bryta tabut

Avslutningsvis ville Ulla Ek försäkra sig om att åhörarna tagit till sig hur svårfångad problematiken kan vara när det gäller barn med svag teoretisk begåvning.

– Vi talar om bättre lärare och anpassade krav som två sätt att lösa detta. Men vi måste framför allt också bryta tabut kring svag begåvning, avslutar hon.

Vi var många som gick hem från föreläsningen med nya tankar kring hur vi ska kunna vara behjälpliga i att göra det bättre för de grupper barn vars skolsvårigheter inte kan beskrivas med väl definierade diagnoser. Hur ska vi möta barnen och bidra till att de fina parollerna ”En skola för alla”, ”Inkluderande arbetssätt”, ”Se till allas behov”, ”Möta barnen där de är” också ger de här barnen en god chans att lämna skolan med en känsla av att ha lyckats väl. ●

Gertrud Edquist

Referenser

Adolfsson I & Carlsson Kendall G. 2002. Svagbegåvade barn – en stor osynliggrupp. Rapport. Huddinge: Huddinge universitetssjukhus; 2000. *Läkartidningen* Nr 16, 2002. Volym 99.

Ek, U., Westerlund J & Fernell E. (2013). General versus executive cognitive ability in pupils with ADHD and with milder attention problems. *Neuropsychiatric Disease and Treatment* 2013;9 163–168.

Asker A. (2012) Begåvning mer än en IQ-siffra. Artikel i Svenska Dagbladet 2012-10-16. http://www.svd.se/nyheter/idagsidan/barn-och-unga/begavning-mer-an-en-iq-siffra_7584184.svd

Fernell, E. & Ek, U. (2010). Borderline intellectual functioning in children and adolescents – insufficiently recognized difficulties. *Acta Paediatrica*, 99, 748–753.

Gillberg, C (2010). The ESSENCE in child psychiatry: early symptomatic syndromes eliciting neurodevelopmental clinical examinations. *Research in Developmental Disabilities*. Volume 31, Issue 6, November–December 2010, Pages 1543–1551

Greenspan, S. (1979). *Social intelligence in the retarded*. I: N. R. Ellis (red.), *Handbook of mental deficiency, psychological theory and research* (2nd ed., s. 483–531). Hillsdale, NJ: Erlbaum.

Geenspan, S., Loughlin, G. & Black, R. (2001). Credulity and gullibility in people with developmental disorder. *International Review of Research in Mental Retardation*, Volym 24, 2001.

Sparrow, S., Cicchetti, D., & Balla, D. (2005). *Vineland Adaptive Behavior Scales - II: Survey Forms Manual* (2nd ed.). Circle Pines, MN: American Guidance Service. (Svensk översättning 2012, Pearsons Förlag)

SPRÅK
LEK

SPRÅK
LEK

SPRÅK
LEK

SPRÅK
LEK

SPRÅK
LEK

SPRÅK
LEK

NYTT MATERIAL hos Astrid Frylmark

- ◆ **SPRÅKBAROMETERN** - kartläggning av språklig förmåga och medvetenhet för årskurs 6 av talpedagog Marina Lundén.
- ◆ **JAVISST!** - roligt språkstimulerande spel där man ska känna till och förklara begrepp.
- ◆ **TALKING DICE!** - språkträning med tärningar på önskad nivå, en engelsk succé
- ◆ **B.A.F.** - Bedömning Av Fonologi från 4 år och uppåt

SPRÅKET

- en viktig del av barns utveckling

Språklek är en webbplats med

- ◆ information om barns språkutveckling
- ◆ råd om språkstimulans för både stora och små
- ◆ tips på hur man kan hjälpa barn med språk- och talsvårigheter eller dyslexi
- ◆ intervjuer med olika experter
- ◆ nyheter och kuriosa på Språkleks facebookside

www.spraklek.se

Information för föräldrar om språkutveckling
Följ oss också på facebook/spraklek

www.frylmark.net

Kurser och material för pedagoger och logopedier

www.ordaf.net

Webbutik

Logoped Astrid Frylmark

Björn Fritzell

En av grundarna av SFFL och en förgrundsgestalt inom foniatri har gått ur tiden. I maj 2014 avled professor Björn Fritzell i en ålder av 87 år. Hans närmaste är hustrun Margareta (Meta), barnen Lena, Per, Anders och Åsa med familjer, samt bröderna Bo och Bengt.

Björn Fritzell växte upp i en sjungande familj i Stockholm. Hans far Gunnar arrangerade sånger flerstämmigt och övade in dem med Björn och hans båda yngre bröder. Under namnet ”Tättingarna” uppträdde de i radion och sjöng bland annat hos farbror Sven i Barnens brevlåda på 1930-talet.

Efter studentexamen studerade Björn Fritzell medicin vid Karolinska Institutet och blev sex år senare medicine licentiat. Strax dessförinnan hade han lärt känna sin blivande maka Margareta och året därpå gifte de sig.

Björn ägnade sig åt sång parallellt med medicinstudierna och deltog i Studentsångarna och Radiokören med många solistuppdrag. Sången följde honom hela livet och han gav den i arv till sina barn.

Sångintresset ledde till att Björn specialiserade sig i foniatri. Under två år aukulterade han obetald på den foniatriska avdelningen vid

Foto: Privat

Björn Fritzell

Karolinska sjukhuset och senare, när han med sin unga familj flyttat till Göteborg, vid Sahlgrenska sjukhuset. Efter en fyra månaders studieresa 1958 till röst- och talforskare och foniatrer i Köpenhamn, Hamburg, Paris och Erlangen kunde Björn fullborda sin specialistutbildning i foniatri. Han fortsatte vid foniatriska avdelningen vid Sahlgrenska, och efter en tvåårig forskningsvistelse vid Kresge Hearing

Research Institute i Ann Arbor, USA, i mitten av 1960-talet kunde han 1969 disputerar på en avhandling om muskelaktiviteten i den mjuka gommen. Fakultetsopponent var professor Gunnar Fant, vid KTH.

Samarbete över yrkesgränserna var en av Björns ledstjärnor. Han var alltid öppen och välkomnande mot andra människor. Ett exempel på hans engagemang för ämnesområdet och hans samarbets-

vilja, var att han under åren i Göteborg var en av initiativtagarna till Svensk Förening för Foniatri och Logopedi (SFFL), som bildades 1959. Björn startade också en lokalförening, Göteborgs Foniatriska och Logopediska Förening (GFFL) oss veterligt den enda lokalförening SFFL haft. När SFFL firade 50 år 2009 var Björn och Meta inbjudna som hedersgäster (och prydde omslaget på Tal & Språk).

1974 kallades Björn Fritzell att ta över den logopedutbildning som startat tio år tidigare vid Karolinska Institutet och som hade flyttat ut till det nybyggda Huddinge sjukhus. Björn, som landets ende docent i foniatri, byggde upp en stark röstforskning i samarbete med Taltransmissionslaboratoriet vid KTH och forskningen inom läpp- käk- och gomspaltområdet. Han var en generös och positiv ledare och stöttade oss alla, var och en på sitt sätt och hade därtill gott om forskningsfrågor som stimulerade oss. Den forskning Björn initierade passade väldigt fint in på Huddinge sjukhus där det rådde en nybyggaranda. Vi sökte samarbete över klinikgränserna och där var Björns vänliga, kunniga och öppna sätt en stor tillgång. Han gjorde aldrig skillnad på läkare och logoped. Björn hade en stor vetenskaplig produktion och gav 1973 ut läroboken *Foniatri för medicinare*, en klassiker inom ämnesområdet.

En milstolpe var när Björn Fritzell 1981 valdes till president i Washington DC, tre

Björn Fritzell

månader före Ronald Reagan som han själv uttryckte det. Det gällde International Association of Logopedics and Phoniatrics, där han tidigt varit aktiv som styrelseledamot och generalsekreterare.

Som den kraftfulle och entusiastiske röstläkare han var tog han 1991 initiativ till att bilda Röstfrämjandet och var redaktör för *Röstläget* från starten in på 2000-talet.

Ett roligt minne som Björn gladdes åt var när dåvarande utbildningsminister Per Unckel i december 1991 ringde upp honom och meddelade att regeringen utsett honom till professor i foniatri, den förste

i Sverige. Detta stärkte ämnets position vid akademien.

Björn Fritzell var en färgstark ledare som skapade en humoristisk stämning på kliniken och utbildningen. Studenter, medarbetare och internationella forskare var alltid välkomna. Björns anda sitter fortfarande kvar i väggarna! Vi känner djup tacksamhet för att ha fått ha Björn som vän och arbetskamrat. ●

*Britta Hammarberg,
Stellan Hertegård,
Per-Åke Lindestad,
Maria Södersten*

Efterlysning!

Artikeln om Vallens språkverksamhet utanför Stockholm var tanken att bli startskottet för en artikelserie där vi ville belysa hur barn och elever med språkstörning erhåller omhändertagande runt om i Sverige. Vi ville skapa intresse och nätverkande mellan olika modeller och arbetssätt utan att företräda en specifik yrkesgrupp, verksamhet eller arbetsmetod. Tyvärr har sökandet efter verksamheter inte varit så fruktsamt som vi hade önskat, även om vi har någon enstaka på kroken! Det förefaller till och med som om resursmedlen tenderar att minska för den här barn- och elevgruppen och att smågrupper då tvingas till nedläggning.

Redaktionen önskar nu komma i kontakt med enskilda personer, smågrupper eller liknande verksamheter där barn med språkstörning uppmärksammas och erhåller omhändertagande. Givetvis kan man uppleva att insatserna inte är tillräckliga men där viljan och förståelsen för diagnosområdet ändå finns och renderar i någon form av insats.

Sophie Bergman

Är du den vi söker?

Tveka inte att ta kontakt med någon i redaktionen!

Kurskalendarium

Svenska dyslexiföreningen

”Tidig upptäckt – tidiga insatser”

Plats: ABF-huset, Sveavägen i Stockholm

Datum: 23 januari, 2015

Information: www.dyslexiforeningen.se

ISAAC, konferens 2015

Plats: Vingsted, Danmark

Datum: 16-17 mars, 2015

Information: www.ISAAC.dk

Hjälpmiddelsmessa i Gävle

”Kommunikation och kognition”

Plats: Hjälpmedel SAM, Johanneslötsvägen i Gävle

Datum: 5-6 maj, 2015

Information: www.hjalpnu.se

Nordic Aphasia Conference, 2015

Plats: Oslo, Norge

Datum: 11-13 juni, 2015

Information: www.nac2015.no

Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM

Webbadress: www.spsm.se

Specialpedagogiska skolmyndigheten erbjuder ett flertal kostnadsfria seminarier, utbildningar och distanskurser.

Svensk Förening för Foniatri och Logopedi

Styrelse

Ordförande Sofia Norrman, Norrtälje
sofia.norrman@gmail.com

Vice ordförande Susanne Loheman, Knivsta
susanne.loheman@spsm.se

Sekreterare Gunilla Texell, Lund
gunilla.texell@lund.se

Vice sekreterare Sophie Bergman, Stockholm
sophie.bergman@gmail.com

Ledamot Anna Strömberg, Järfälla
anna.stromberg@spsm.se

Ledamot Eva Bodin, Södra Sunderbyn
Boe03@live.se

Redaktionsgrupp:
Camilla Svedelius
camilla.svedelius@bktv.nu

Britt-Inger Olsson
britt-ingerolsson@tele2.se

Sophie Bergman
sophie.bergman@gmail.com

Ansvarig utgivare för Tal & Språk:
Astrid Frylmark

Ansvarig för hemsida och Wibelfond:
Susanne Loheman
susanne.loheman@spsm.se

Medlemskap:
Årsavgiften är 350 kronor. Plusgiro 60 63 80-4.

Vid inbetalning av medlemsavgiften, tänk på att uppgge både namn och adress.

Om du betalar via internet, glöm inte att uppgge fullständigt namn. Detta är nödvändigt för att tidskriften och övrig information ska nå ut till alla medlemmar.

Obs! Medlemskapet är personligt och kan inte vara ställt på kommuner eller institutioner.

Medlemskap för pensionärer och studenter: 150 kr/år.

Se information på www.sffl.se.

Kontakt: sffl@mittkompetens.se

SFFL för ett datoriserat medlemsregister för internt bruk.

www.sffl.se

AVSÄNDARE

Svensk Förening för Foniatri och Logopedi

c/o Gunilla Texéll

Gyllenkroks Allé 27

222 24 Lund

B

